

The problem of modern training of personnel in the environment of digital society

Zebuniso KHUDAYOROVA¹

Namangan State University, Chirchik Higher Tank Command and Engineering School

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2024

Received in revised form

15 September 2024

Accepted 25 September 2024

Available online

15 October 2024

Keywords:

capital,
digital society,
person,
abilities,
education,
competence,
economy,
skills,
socialization,
investment,
social mobility,
New Uzbekistan,
education,
employment,
society.

ABSTRACT

This thesis provides a sociological analysis of the role of education, particularly higher education, in developing human capital. Although the topic demands extensive theoretical study, it is examined here as a dialectical interplay of modern educational trends, social cooperation, and interrelationships. The thesis presents conclusions on how education contributes to increased social and economic empowerment, the activation of social norms and social mobility among young people, the formation of skills and habits, and the promotion of income growth and stability.

2181-1415/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss10/S-pp48-54>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Raqamlashgan jamiyat muhitida zamonaviy kadrlarni tayyorlash masalasi

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

kapital,
raqamlashgan jamiyat,
inson,
qobiliyat,
ta'lim,

Ushbu maqolada inson kapitali, uning bugungi kunda jamiyatning barcha jabhalarida, xususan ta'lim tizimidagi o'rni va roli yoritilib, ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilingan. Mavzu doirasida inson kapitali tushunchasining sotsiologik, tarixiy, ilmiy, terminologik jihatlari obyekt sifatida tadqiq etilgan.

¹ Independent applicant, Namangan State University, Senior Lecturer, Humanities Department, Chirchik Higher Tank Command and Engineering School.

kompetensiya,
iqtisodiyot,
ko'nikma,
ijtimoiylashuv,
investitsiya,
sotsial mobillik,
Yangi O'zbekiston,
ta'lim,
bandlik,
jamiyat.

Maqolada raqamlashgan jamiyat sharoitida inson kapitali va ta'lim tizimining bog'liqligi, aloqadorligi o'rganilgan. Inson kapitalini yuksaltirish asnosida jamiyatda mobillikni faollashtirish, ko'nikma va odatlarni shakllantirish, hamda daromadlar o'sib barqarorligini ta'minlash haqidagi xulosalar berilgan. Zamonaviy investitsiya hisoblanmish Inson kapitali va uning zamonaviy O'zbekiston ijtimoiy hayotidagi o'rnini tahlil qilingan.

Проблема современной подготовки кадров в среде цифрового общества

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

капитал,
цифровое общество,
человек,
способности,
образование,
компетентность,
экономика,
навыки,
социализация,
инвестиции,
социальная мобильность,
Новый Узбекистан,
образование,
занятость,
общество.

В статье рассматривается человеческий капитал, его место и роль в различных аспектах жизни современного общества, особенно в системе образования, с социально-философской точки зрения. Исследуются социологические, исторические, научные и терминологические аспекты понятия человеческого капитала как объекта анализа. Особое внимание уделено взаимосвязи между человеческим капиталом и системой образования в условиях цифрового общества. Сделаны выводы о том, что рост человеческого капитала способствует повышению мобильности в обществе, развитию навыков и привычек, а также обеспечивает стабильный рост доходов. В заключении анализируется роль человеческого капитала как важной инвестиции в социальную жизнь современного Узбекистана.

KIRISH

Mehnat bozorida ish joylarining intellektuallashuvi, raqamli iqtisodiyotga o'tish va bilimga asoslangan iqtisodiyotni shakllantirishda inson kapitalini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu bois, dunyoning barcha mamlakatlarida inson kapitaliga sarmoya kiritish hamda uning sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jahonda inson kapitali insoniyatning va har bir davlatning taqdirini belgilaydigan asosiy mezonga aylandi.

Inson kapitali o'z tarkibida bir qator ijtimoiy-biologik yaxlitlik komponentlarini qamrab oladi va uni sotsiumga yo'naltirib boradi. Bular demografik, sog'liqni saqlash, ta'lim, mehnat, madaniy, fuqarolik, ma'naviy-axloqiy, axborotlarga egalik komponenti va shu kabilardan iborat. Belgilangan tarkibiy qismlarning har biri kapital sifatida ijtimoiy zarur faoliyat turlari va funksional imperativlarga mos keladi. Shu bilan birga, inson kapitaliga xizmat qiluvchi uch xil salohiyat turini ajratib ko'rsatish mumkin. Bular: a) shaxs va jamoaning ehtiyoj, qobiliyat va ijtimoiy hayotni qo'llab-quvvatlashga oid komplekslar tizimi; b) ehtiyoj, qobiliyat va malakaga oid tizimlar majmuasi; v) odatiy hayot faoliyatidir. Inson kapitalining rivoji ham shaxsning ongi, odob-axloqi, ma'naviyati, dunyoqarashi, talab-ehtiyojlarining qondirilishi, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy munosabatlarga, ijtimoiy tuzum mohiyati va tabiatiga bevosita bog'liqdir. Jamiyat qanday bo'lsa, ijtimoiy

munosabatlar majmui bo'lgan inson kapitali ham unga mos bo'ladi. Inson aql-idrok sohibi bo'lganligi uchun real dunyodagi voqealarni biladi, ilm-u tafakkuri, mehnati, salohiyati bilan dunyoni boshqaradi. Inson kapitalining yuksalishiga uni o'rab turgan barcha ijtimoiy muhitda ro'y berayotgan voqealar ta'siri kuchli bo'ladi. "O'zbek tilining izohli lug'ati"da inson faktori, inson omili va inson kapitali xususidagi sharhlar "inson" va "omil" so'zlariga bag'ishlangan izohlarda, afsuski, mavjud emas.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD

Ishlab chiqarishni intensiv rivojlantirish, fan va texnikaning, madaniyat va san'atning taraqqiyoti insonning yanada yaxshi yashashi, ma'naviy dunyosining kamolga erishishi uchundir. Bu jarayonlarning kaliti ta'lim tizimi va insonga beriladigan ta'limning sifati va hajmidir. Shu sababli davlatlar va jamiyatlar har bir inson uchun ta'lim olish imkoniyatini yaratib berishga intilishi lozim. XXI asrda bu hol aksiomaddek haqiqatga aylanmoqda. Inson kapitali tushunchasining nazariy asoslari o'tgan asrning o'rtalarida faylasuf, sotsiolog, siyosatchi olimlari va iqtisodchilar orasida vujudga kela boshladi.

Inson kapitalini rivojlantirishning iqtisodiy jihatlari, nazariy-metodologik asoslari va ijtimoiy-falsafiy jihatlari, milliy qadriyatlarning va raqamlashtirishning inson kapitalini rivojlantirishdagi roli va ahamiyatini mamlakatimizda akademik olimlarimizdan R.Abdullayeva, Q. Abduraxmonov, S. G'ulomov, Sh. Akramov, M. Abdullayeva, Q. Nazarov, F.Yuldasheva, G.G'affarova, G.Jalalova, M.Sharipov, M. Sodirjonov, Z. Abdullayevalar tomonidan ham o'rganilib, ilmiy jihatdan izlanishlar olib borilmoqda.

Insonning intellektual va amaliy salohiyatining ahamiyati hamda inson kapitali konsepsiyasining o'rtaga kelishida ilk tamal toshlarini qo'ygan siyosiy iqtisod fanining asoschisi A. Smit edi. U insonni ijtimoiy boylikning bir qismi va ishlab chiqarishning pirovard maqsadi, deb bilar edi. XIX asr oxirida boshqa bir mutafakkir A. Marshall esa boylik to'plashni inson taraqqiyoti bilan bevosita bog'lab quyidagicha tushuntirgan edi: "Moddiy boyliklarni ishlab chiqarish bu faqat inson hayotini ta'minlash, uning ehtiyojlarini qondirish va uning jismoniy, aqliy va ma'naviy imkoniyatlarini o'stirish uchundir. Ammo insonning o'zi bu boylikni ishlab chiqarishning asosiy vositasidir, bu boylikning pirovard maqsadi ham insondir".

Ma'lumki, XX asrning asosiy yutug'i jismoniy mehnat ishtirokchilari (konveyerlar, sanoatni avtomatlashtirish va b.) samaradorligini oshishi bilan ahamiyat kasb etgan. Sotsiolog P. Drukkerning ta'kidlashicha, XXI asrning dominant egalari albatta, "bilimli" va "ilmi" kishilardir. Ularni mutaxassis sifatida yaxshiroq tayyorlash, har qanday mamlakatning intellektual yutug'i hisoblanadi. Bilimli mutaxassis bo'lish har qanday ishda intellektual mehnatning yuqori unumdorligini ta'minlaydi. Mamlakatdagi intellektual salohiyat davlatga investitsiyalar jalb etish imkoniyatini oshiradi va inson kapitalining barqaror, uzoq muddatli o'sishi uchun muhim omil sifatida xizmat qiladi.

MUHOKAMA

Ma'lumki, yoshlar yangicha fikrlashga, yangi-yangi g'oyalarni dadil o'rtaga tashlab, ularni amalga oshirishga, muammolarni ijodiy va nostandart yondashuvlar asosida hal etishga moyil bo'ladi. Shuning uchun hozirgi kunda yosh avlod vakillarining bilim olishi, ilm-fan, innovatsiyalar, adabiyot, san'at va sport sohasidagi iste'dod va salohiyatini yuzaga chiqarishi, ularning jamiyatimizning ijtimoiy-siyosiy hayotida faol ishtirok etishi uchun barcha sharoitlarni yaratishga ustuvor ahamiyat bermoqdamiz.

"Barchamiz jiplashib, tinimsiz o'qib- o'rgansak, ishimizni mukammal va unumli bajarsak, zamonaviy bilimlarni egallab, o'zimizni ayamadan oldinga intilsak, albatta,

hayotimiz va jamiyatimiz o'zgaradi", deya ta'kidlagan edi Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev. Ha chindan ham bugungi shiddat bilan tinimsiz rivojlanayorgan kunlik yangilik va o'zgarishlar aqlbovar qilmis darajada o'sayotgan ,integratsiyalashuv jarayonlarida eng avvalo tinimsiz o'qib- o'rganishlar va izlanishlar natijasida egallanayotgan bilim va ilm-fan omiligina insonga tayanch bo'la oladi. Zero ilmsiz inson hech vaqosi yo'q kimsadek go'yo.

Imom Buxoriy bobomiz to'plagan muborak hadislardan birida: "Yoshlikda o'rganilgan ilm toshga o'yilgan naqsh kabidir", deb aytiladi. Buyuk allomalarimiz ana shunday hikmatlarga amal qilib, ilm-fan sohasida buyuk kashfiyotlarni amalga oshirganlari va umumbashariy tafakkur rivojiga hissa qo'shganlari tarixdan yaxshi ma'lum.

O'z-o'zidan ko'rinib turibdiki, yuqoridagi omillarning barchasi mamlakatimizda amalga oshirilayotgan, islohotlarning tub mohiyati aynan madaniyat, ilm- fan va yuksak ma'naviy qarashlarni yanada yuqori pog'onalarga olib chiqish hamda ertangi kunga bo'lgan xalq ishonchini kuchaytirishga asoslanganligini amaldagi ifodasidir.

Shu o'rinda, mamlakatimizda yuqori bilim va malakaga ega bo'lgan raqobatbardosh kadrlar tayyorlash maqsadida oliygohlar soni 141 taga yetkazildi, 26 ta xorijiy oliy ta'lim muassasasining filiallari ochildi. Holbuki, 2016-yilda respublikamizda oliygohlarning soni 77 ta edi. Keyingi besh yilda oliy ta'limga qabul kvotasi 3 barobar oshirilib, joriy yilda 182 ming nafar yoshlar uchun talab bo'lish imkoniyati yaratildi. Toshkent shahrida eng yuksak xalqaro talablarga javob beradigan "Yangi O'zbekiston" universiteti tashkil etildi. Hozirgi vaqtda yurtimizda "Yangi O'zbekiston maktab ostonasidan boshlanadi" degan g'oya asosida maktab ta'limi tizimida ham katta o'zgarishlar amalga oshirilmoqda.

Bu ishlarning zamirida avvalo mamlakatimiz va xalqimizning buyuk kelajagi, farovon va obod turmushi, erkin va tinch-osuda hayot tarzini ta'minlash hamda barqaror rivojlanish yo'liga erishish yotadi. Chunonchi, yuqoridagi barcha maqsadlarga borish uchun eng to'g'ri, maqbul va albatta mukammal yo'l bu ilm-ma'rifat yo'lidir. Manashu joyda fikrimiz isboti o'laroq quyidagi jummalarni keltirib o'tmoqchiman: "Maorifdan, funun va madaniyatdan mahrum qolg'on xalq jaholat panjalarini orasida xamir kabi ezilgandek, af'oli zamimdan ham o'z nafsining yoqasini bo'shatolmas"-deb yozgan edi mashhur ma'rifatparvar adibimiz Abdulla Avloniy o'zining "Turkiy guliston yoxud axloq" nomli asarida[1]. Ha chindan ham barcha jaholat zanjirlari-yu, qulflarini buzuvchi narsa bu ilmdir.

Aynan shu sabablar inobatga olingan holda muhtaram prezidentimiz tomonidan mamlakatimizni rivojlantirishga va taraqqiyotimizni yanada yuksaltirishga qaratilgan "Harakatlar Strategiyasi" va "Taraqqiyot strategiyasi" davlat dasturlari ishlab chiqilgan bo'lib, bu davlat dasturlarida ham ilm-fan va madaniyat, ma'naviyat sohasiga alohida e'tibor va g'amxo'rlik bilan yondashganlar. Bu ishlarning barchasi xalqimiz ertasi bo'lmish yosh avlodni ma'nan ,jismanon va aqlan yetuk hamda barkamol shaxs sifatida kamol topishlari uchun xizmat qiladi, 2017-2021- O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili" da amalga oshirishga oid Davlat dasturi qabul qilindi. Bu esa davlat va xalq o'rtasidagi aloqa ular orasidagi munosabatni o'zgartirishni, ya'ni xalq idoralariga emas, davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi zarurligini bildiradi .

Ayniqsa, so'ngi besh yillik islohotlarning natijasida mamlakatimizda Yangi O'zbekistonni barpo etishning zarur siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-ma'rifiy

asoslari yaratildi. Taraqqiyot strategiyasi doirasida Jahon miqyosida murakkab jarayonlarni va mamlakatimiz bosib o'tgan taraqqiyot natijalarini chuqur tahlil qilgan holda keyingi yillarda "Inson qadri uchun" tamoyili asosida xalqimizning farovonligini yanada oshirish, iqtisodiyot tarmoqlarini transformatsiya qilish va tadbirkorlikni jadal rivojlantirish, inson huquqlari va manfaatlarini so'zsiz ta'minlash hamda faol fuqarolik jamiyatini shakllantirishga qaratilgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlarini belgilash maqsadida bir nechta ishlarni amalga oshirish belgilangan bo'lib, ulardan birida vazifalar quyidagicha belgilangan:

Ko'pgina rivojlangan davlatlar, xususan, Yaponiya, Malayziya, Singapur, Janubiy Koreya davlatlarining rivojlanishida ta'lim tizimi hal qiluvchi ahamiyat kasb etgan. Bugungi kundagi rivojlanish bizning ham oldimizga ushbu davlatlar singari mehnat bozorida talab katta bo'lgan sohalar bo'yicha kadrlar tayyorlash masalasini qo'yimoqda. Hozirgi davrda jahon bozorida shunday kasb va hunarlar vujudga kelganki, ularning aksariyati universitet va kollejlarda emas, balki oddiy o'quv markazlarida uch yoki bir yilda emas, juda qisqa vaqt ichida tayyorlanmoqda. Bunga ko'plab misollar keltirishimiz mumkin. Masalan, Singapurda ham ta'limga iqtisodiy taraqqiyotning birinchi galdagi vazifasi sifatida qaralgan. Ta'lim sohasini rivojlantirish bilan bog'liq masalalar amerikacha ta'lim modeli bilan o'zaro aloqaga kirishish yo'li orqali hal etildi.

Bugungi kunda Yaponiyada joriy qilingan ta'lim tizimi butun jahonga o'rnak bo'larli darajada taraqqiy etgan. Xuddi yurtimizdagi kabi o'z ichiga boshlang'ich va o'rta ta'limni qamrab oluvchi majburiy ta'lim yo'lga qo'yilgan bo'lib, unda yaponiyalik bolalarning deyarli 100%i qamrab olinadi. Ularning 96%i esa 2 bosqich maktab ta'limida tahsil olishadi. Zamonaviy yapon pedagogikasida ta'lim tizimi bilan uzviy uyg'unlashgan axloqiy tarbiya tamoyili shakllangan. O'rta asrlardayoq maktablarda amaliy etikaga e'tibor qaratila boshlangan edi. Yaponiya e'tibor bering: hududiy jihatdan tabiiy boyliklar va milliardlab daromad keltiradigan zaxiralarga ega bo'lmasada rivojlanishning eng ilg'or namunasihisoblanmish "Yapon mo'jizasi" ham aynan shu davlatda ta'lim va inson kapitaliga asoslangan edi. Bundan tashqari yana quyidagi mamlakatlarni eslash ham shu o'rinda joiz:

AQSH (Dunyoning eng rivojlangan va demokratik qarshilarga ega bo'lgan mamlakati);

Fransiya (Kapitalistik inqiloblarni dunyoda XVII va XVIII asrlarda nafaqat iqtisodiy soha balkim ijtimoiy va siyosiy jabhalarda ham boshlab bergan davlat);

Germaniya(kam sonli aholi va 2-jahon urushidan keyin bo'yniga ilingan qarzlar hamda trillion dollarlik zararlar ham bu davlatni har bir resurs ya'ni inson omilidan samaraliroq foydalanishga majbur qilgan esada, bu bugungi kunda o'z mevasini juda hosildor ko'rinishda bermoqda);

Finlandiya (dunyoda aholisi eng baxtli hisoblanadigan bu mamlakat o'zining "Fin ta'lim tizimi" nomi bilan mashhur bo'lgan insonga e'tibor va ikki tomonlama ishonchga asoslangan o'z modeli bilan har yili dunyoni lol qoldirib kelmoqda);

Buyuk Britaniya (Yevropa oqsoqoli, tom ma'noda Fransiya va ushbu davlatda eng dastlabki oliy ta'lim muassasalar faoliyat boshlagan bo'lib, ular bugungi kunda ham insonning jamiyat hayotida eng yuqori ta'sir ko'ffisientiga ega ekanligini isbotlab kelishmoqda) kabi rivojlangan davlatlarda inson kapitali asosiy boylik va eng qimmatli manbai, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning asosiy mezonini hisoblanadi. Ayniqsa, inson kapitalini shakllantirish, rivojlantirish, uning ijodiy fazilatlari va qobiliyatlari, inson

kapitaliga sarmoya kiritish masalasi dunyo fanining asosiy va markaziy muammolaridan biridir. Shu sababli ham ilmiy tadqiqotlarda inson kapitali, uning ravnaqiga e'tibor, shart-sharoit yaratish, mamlakatni tez rivojlanishida inson kapitalining ahamiyatiga doir ko'plab tadqiqotlar olib borilmoqda.

NATIJALAR

Bugungi kunda zamonaviy dunyo nazdida resurslar o'z doirasini kengaytirib bormoqda, endi an'anaviy hisoblab kelingan uch resurs: mehnat, yer, kapital omillariga fan-texnika taraqqiyoti omili ham qo'shildi, axborot va bilimlar esa eng muhim resurslarga aylandi. Innovatsion iqtisodiyot bevosita ana shu asosda shakllanib, ushbu iqtisodiyotda inson va uning salohiyati hal qiluvchi rol o'ynamoqda.

Biz YAIM ni o'stirish uchun ham albatta ushbu "kapital"ni ko'paytirmog'imiz zarur. Boisi shuki, kuchli va ilm-salohiyatga ega bo'lgan shaxslarga ega davlat iqtisodiyoti har qachon baquvvat va barqaror bo'lib, keyingi islohotlar uchun zamin hozirlanadi.

Rivojlangan mamlakatlarda ta'limning to'lik sikliga investitsiya kiritishga, ya'ni, bola 3 yoshdan 22 yoshgacha bo'lgan davrda uning tarbiyasiga sarmoya sarflashga katta e'tibor beriladi. Chunki ana shu sarmoya jamiyatga 15-17 barobar miqdorda foyda keltiradi. Bizda esa bu ko'rsatkich atigi 4 barobarni tashkil etadi. Shu nuqtai nazardan ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar nafaqat mamlakatni rivojlantirishning muhim usuli, inson kapitali va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish istiqbollarini yaxshilashga qaratilgan ijtimoiy siyosatdir. Buning natijasida inson kapitalini takomillashtirib moddiy farovonlik va sog'lom turmush tarziga erishiladi. Shuni ta'kidlash keppakki, inson kapitali har bir insonning individual kapital shaklidir. Inson qobiliyatlari, bilimlari, ko'nikmalari va tajribasi har bir yosh fuqaroning shaxsiy mulki hisoblanadi. To'liq o'rta ma'lumotga ega kishilar bilan universitet diplomiga ega mutaxassislar o'rtasidagi farq solishtirilganda, oliy ma'lumotli kishilar topgan daromad va keltirilgan foydadagi afzallik keskin farqlar bilan ajralib turishini ko'rish mumkin. Masalan, Indoneziyada oradagi farq 80 foizdan oshsa, Ushbu ko'rsatkich Paragvayda 300 foizni tashkil etgan. uning faoliyati makon-zamonda cheksiz bo'ladi, chunki bilimlar ma'lumotlar manbasi sifatida axborotlarni nafaqat manzilga tezda etkazadi, balki tahliliy prognoz asosida istiqbolni belgilaydi.

XULOSA

Yuqoridagi ta'riflardan shunday xulosa qilish mumkinki, inson kapitali bu oddiy bir termin emas, balki zamonning eng ilg'or qatlami bo'lgan yetuk kadrlarga berilgan nisbatdir. Ushbu nisbat berilgan jumla bugungi raqamlashgan jamiyatning barcha talablariga javob bera oluvchi shaxslarga qo'llanilishi juda o'rinlidir. Zero, inson kapitali uchun tikilgan sarmoya hamisha o'zini ming chandon oqlay oladi. Biz buni ushbu "kapital"ni yetishtirib berishda beqiyos o'ringa ega bo'lgan ta'limga berilgan e'tibor va investitsiyalarning keyingi davrda olib keladigan foyda ko'lami orqali ham bilishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. -Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021.-B.51-230.
2. O'zbekiston Pespublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaatnomasi // Xalq so'zi. 2020 yil 25 yanvar.
3. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida PF-60, <https://lex.uz>. 28.01.2022. –B-2,3.

4. Питер Ф. Друкер. Эффективный управляющий. – М.: ВЦИ, 1994. – С. 268.

5. Копицкий, А. В. Введение в теорию человеческого капитала. // http://sibupk.nsk.su/New/04/chairs/c_theory/kapital/book1.htm

6. Курганский С.А. Введение в теорию человеческого капитала. - СПб.: GUEF, 1999. -60 С.; Korchagin Y. A. Современная экономика России. – Ростов-на Дону: Feniks, 2008 ISBN 978-5-222-14027-7.

7. Becker G. S. Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education. – University of Chicago Press, 2009// Becker G. S. Human capital and the economy //Proceedings of the American philosophical society. – 1992. – Т. 136. – №. 1. – S. 85-92.

8. Каменский, Ю. А. Концептуализация формирования человеческого капитала в социоэкономической системе региона // Научные сообщения. Экономика и управление. – 2010. – №5. – С. 102–110.